כ א מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה יב סמג לאוין עה טוש"ע ח"ח סי' תקא סעיף ח:

כא ב ג מיי' שם פ"ד הל' י' סמג שם טוש"ע שם:

כב ד מיי' פ"ב מהל' יו"ט הל' ט טוש"ע ח"ח סי' תקיח סעיף ט:

כג ה מיי' פכ"ו מהל' שבת הל' ב טוש"ע ח"ח סי' שכח סעיף יח:

כד ו טוש"ע ח"ח סי' שיד סעיף י:

כה ז טוש"ע שם סעיף ז [וסי' תקיט סעיף ג]:

כו ח טוש"ע שם סי' תקיט סעיף ג:

רבינו חננאל

וסיפא קתני אלא בקופיץ מבקעין, קשיא רישא אסיפא. ותרצה שמואל אין מבקעין מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט, אבל מן הקורה שנשברה מערב יו"ט מבקעין, וכשהן מבקעין אין מבקעין לא בקרדום ולא במגל ולא בגמרה אלא בקופיץ. תניא נמי הכי אין מבקעין מן הסוור של קורות ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב לפי שאינן מן המוכן. ולא בקרדום. והני מילי בנקבות שלו, והוא הפנימי הרחב, אבל בזכרות שלו היוצא מן אחוריו, מותר. נמצא זה הקרדום הצד הרחב אסור והצד הצר מותר, ופשוטה היא. [מתני'] בית שהוא מלא פירות ונפחת נוטל ממקום הפחת. ר"מ אומר אף פוחת בתחילה ונוטל. אקשינן לר' מאיר אף פוחת בתחילה ונוטל, והא קא סתר אוהלא. ופרקינן באוורא דליבני. פי' לבנים סדורים אחד ע"ג חבירו ואינן בניין. ואקשינן והאמר רב נחמן הני ליבני דאייתור מבניינא שרי לטלטולינהו בשבתא הואיל וחזיין למיזגא עלייהו שרגינהו ודאי אקצינהו. ופריק ר' זירא תונא ביום [טוב] אמרו ולא בשבת, כלומר לא אמר רב נחמן שרגינהו אקצינהו אלא בשבת, ור' מאיר לא שרי ואמר פוחת, כלומר נוטל אילו הלבנים דשרגינהו אלא ביו"ט. תניא נמי הכי ר"מ אומר פוחת לכתחילה ונוטל ביו"ט אמרו אבל לא בשבת. אמר שמואל חותמות שבקרקע מתיר כגון (חרותים) [הדות] וחביות טמונות בקרקע וכיוצא בהן, ופיהן חתומין וצרורין, מתיר אותן הקשרים שבהן החותמות קשורין וחתומין, אבל לא מפקיע החותמות עצמן ולא חותך, אחד שבת ואחד יו"ט, ו) [מיתיבי חותמות שבקרקע בשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך, ביום טוב מתיר ומפקיע וחותך]. קתני מיהא חותמות שבקרקע ביו"ט מתיר וחותך, קשיא לשמואל דאמר חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך שבת ואחד יו"ט. ופריק שמואל הא ברייתא דקתני ביום טוב מפקיע וחותך לר' מאיר היא, דאמר אף פוחת לכתחילה ונוטל, ומשוי הפקעת חותמות שבקרקע כמו פתיחת הבית, כשם שמתיר בבית כך מתיר בחותמות להפקיעם ביו"ט, ואנא דאמרי כרבנן דאסרי פתיחת הבית. ואמרינן ומי פליגי רבנן עליה, דר' מאיר, בחותמות שבקרקע [והתניא מודים חכמים לר' מאיר בחותמות שבקרקע] שבשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך, ביו"ט מתיר ומפקיע וחותך.

ו) חסר כאן וכ"ל מיתיבי חותמות שבקרקע מתיר בשבת מתיר וכו' ביו"ט מתיר ומפקיע וחותך קתני מיהא וכו'.

וה"ק כל הנכנסין וכו' היכא אמרינן דבעי פותחת היינו למשרי רחוק אבל סמוך שרי בלא פותחת ס"מ דר' יוסי תרתי אמר לקולא ומדרבי יוסי נשמע לרבי יהודה דבעי תרתי לחומרא דמדנקט בדבריו כל הנכנסין א"כ שמעי' לרבי יהודה דבעי תרתי דאל"כ ליפנא דכל קשה ומאי אמרת האי כל דקאמר לטפויי כל הקרפיפות דבעינן שיש להן פותחת הא ר' יוסי תרתי לקולא אמר א"כ הו"ל למיתני אם. כך פירש רבינו שמשון מקולי:

והאמרת רישא אין מבקעין כלל. קסבר הש"ס דטעמא דמתני' משום דאע"פ דהוו מוכנים להסקה אין מבקעין מטעם מלאכה וטרחא יתירא והיינו זו ואין צריך לומר זו[א] דאפי' עומדים להסק מערב יו"ט אסורין כל שכן קורה שנשברה ביו"ט עצמו והיינו הא דמותני' והאמרת אין מבקעין וכו' כן פירש רש"י: **אבל** קרדום וקופיץ מדהאי גיסא שרי האי גיסא נמי שרי. ופירשו התוספות דאין אנו בקיאין בקרדום היאך הן נעשין ולכך יש לנו לאסור לנקב עליה רק ביד: **ונפחת** נוטל ממקום הפחת.

פרש"י נפחת מאליו

ול"ת אמאי נוטל ממקום הפחת הא הוה מוקצה בין השמשות דאסור לפתחו ביו"ט מדרבנן ומגו דאתקצאי בין השמשות אתקצאי לכולי יומא ופירש בקונטרס דכיון דאינו אסור (ב) אלא מדרבנן לפחות כדמוקיס ליה בגמרא באורחא לבני השתא דנפחת שרי למיכל מייייהו דבמוקצה דרבנן לא אמרינן מגו דאתקצאי לבין השמשות וכו' והכי אמר גבי טבל בשלהי פרקין שהוא מוכן אצל שבת הואיל ואם עבר ותקנו מתוקן דלא הוי מוקצה אלא מדרבנן ולא אמר מגו דאתקצאי וכו' ולא נהירא דאמר גבי שבת (דף מג.) גבי סל לפני האפרוחים מגו דאתקצאי אע"ג דאין שם מוקצה אלא מדרבנן וכן גבי גלגל מוכני שיש עליה מעות (ג) ואומר הר"ר משה דלא אמרו אלא כשהמוקצה אינו מסתלק מן העולם כגון מעות אע"ג הכר שאף על פי שנטלם עדיין הן בעולם אבל בטבל מיד שתקנו הטבל מסתלק המוקצה מכל וכל וא"ת והא אמרינן בחולין (דף יד. ושם) השוחט בשבת אסור באכילה ליומא ונסבין חבריא למימר ר' יהודה היא דמגו דאתקצאי לבין השמשות שהיתה היה אסורה ואע"ג דעכשיו כשנשחטה נסתלק המוקצה מן העולם וי"ל כיון דבין השמשות היתה מוקצה מחמת חסרון מלאכה דאורייתא אמרינן מגו אע"פ שהמוקצה נסתלק מן העולם ומ"מ קשה דהכא הפחת הוי בעולם דומיא דמוכני שיש עליה מעות דהוי המוקצה בעולם אף על פי שאין כאן שהוא במקום אחר ה"נ גבי הפחת הכי איתא לכנ"ל דאתיא האי סתמא כרבי שמעון דלית ליה מוקצה וא"ת מאי קאמר לעיל בריש מכילתין (דף ב:) גבי יום טוב סתם לן תנא כרבי יהודה והא הכא סתם לן תנא כרבי שמעון ויש לומר דאין זה סתמא דסתמא הוי אם היה יכול לומר דברי רבי שמעון ולא קאמר אם כן הוה סתם לן תנא כוותיה אבל הכא לא היה יכול לומר דברי רבי שמעון דהא רישא קאמר נוטל ממקום הפחת דמשמע דוקא בדיעבד אבל לכתחילה לא יפחות ולא מצי למימר דברי רבי שמעון [ד] דהא סבירא ליה אף פוחת לכתחילה אבל לעיל ניחא דקאמר גבי יו"ט סתם לן תנא כרבי יהודה דלא מיירי אלא במוקצה וא"כ היה יכול למימר דברי רבי יהודה ומדלא קאמר א"כ סתם לן תנא כוותיה: **אמר** ר' זירא ביו"ט אמרו. פי' דהתירו מוקצה משום אוכל נפש אבל לא בשבת מכאן יש ראייה לריצב"א שפירש לעיל [ה] דטלטול מוקצה התירו ביו"ט משום אוכל נפש: אין

והאמרת רישא אין מבקעין כלל אמר רב יהודה אמר שמואל הסורי מחסרא והכי קתני [א]אין מבקעין (ו) מן הסואר של קורות ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט [ב]אבל מבקעין מן הקורה שנשברה מערב יו"ט [ג]וכשהן מבקעין אין מבקעין לא בקרדום ולא במגל ולא במגרה אלא בקופיץ תניא נמי הכי אין מבקעין עצים לא מן הסואר של קורות ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט לפי שאינו מן המוכן: ולא בקרדום: אמר רב חיננא בר שלמיא משמיה דרב לא שנו אלא בנקבות שלו אבל בזכרות שלו מותר פשיטא בקופיץ תנן מהו דתימא ה"מ קופיץ לחודיה אבל קרדום וקופיץ אימא מגו דהאי גיסא אסור האי גיסא נמי אסור קמ"ל ואיכא דמתני לה אסיפא אלא בקופיץ אמר רב חיננא בר שלמיא משמיה דרב [ד]לא שנו אלא בזכרות שלו אבל בנקבות שלו אסור פשיטא ולא בקרדום תנן מהו דתימא ה"מ קרדום אבל קופיץ וקרדום אימא מגו דהאי גיסא שרי האי גיסא נמי שרי קמ"ל: **מתני'** [ה]בית שהוא מלא פירות ונפחת נוטל ממקום הפחת ר' מאיר אומר אף פוחת לכתחילה ונוטל: **גמ'** אמאי והא קא סתר אהלא [ו]אמר רב נחומי בר אדא אמר שמואל באוירא דליבני איני [ז]והאמר רב נחמן [ח]הני ליבני דאייתור מבנינא שרי לטלטולינהו בשבתא הואיל וחזי למזגא עלייהו שרגינהו ודאי אקצינהו אמר רבי זירא [ט]ביו"ט אמרו אבל לא בשבת תניא נמי הכי רבי מאיר אומר אף פוחת לכתחילה ונוטל ביו"ט [י]חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך [כ]שבכלים מתיר ומפקיע וחותך [א]אחד שבת ואחד יו"ט מיתיבי דמתני' דמתני' לאו משום מוקצה תנא ברישא אין מבקעין עצים אלא משום מלאכה וטרחא והכי קאמר אין מבקעין עצים לא מן הקורות הנשברים מערב י"ט ועומדין להסק ולא מן הקורה כו' וזו ואין צריך לומר זו קתני והיינו דמותני' והאמרת רישא אין מבקעין כלל והדר תני דבקופיץ ברי: **חסורי מחסרא כו'.** וטעמא דרישא משום מוקצה: **סואר של קורות.** המוסכבות לארך של בנין: **ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט.** ואע"ג דהשתא להסקה קיימא בין השמשות לאו להכי קיימא: **תניא נמי הכי.** כשמואל דטעמא דמתניתין משום מוקצה: **לא שנו אלא בנקבות שלו.** בראש הרחב שקוצצין בו העץ לרחבו דדמי למלאכת אומן: **אבל בזכרות שלו.** בראש הקצר שמבקעין בו עצים מותר: **פשיטא אלא בקופיץ תנן.** וקופיץ כולה זכרות היא: **ואיכא דמתני לה.** להא דרב חיננא אסיפא דמתניתין ובאתרייה דהא דמתני לה להא דרב חיננא אסיפא היו עושין לקופיץ זכרות ונקבות כמו שעשוי כלי אומן שקורין בילגוא"ה: **פשיטא ולא בקרדום תנן.** משום דכולו נקבות וממילא שמעינן דכי שרו קופיץ משום זכרות הוא דשריוה: **מהו דתימא ה"מ.** דאסר קרדום לחודיה דכוליה נקבות ואינו עשוי לנקב אלא לכלי אומן אבל מי שיש לו שני ראשין אחד זכרות כקופיץ ואחד נקבות כקרדום אימא דמוכחא מלתא לנקב הוא וכי היכי דהאי גיסא שרי האי גיסא נמי שרי קמ"ל: **מתני' ונפחת.** מאליו: **נוטל ממקום הפחת.** ולא אמרי' מוקצין מחמת איסור הן דאין יכול לפתחו ביו"ט ואסח דעתא מייייהו דכיון דלא הוה פחיתתו איסורא דאורייתא כדמוקמינן לה באוירא דליבני לאו מוקצה ניהו כדאמר גבי טבל בשלהי פרקין (דף לד:) שהוא מוכן אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן: **אף פוחת לכתחילה.** כדמפרש טעמא בגמרא: **גמ' באוירא דליבני.** סדור של אבנים בלא טיט: **דאייתור מבנינא.** שנשתיירו לו לאחר שגמר בנינו: **שרי לטלטולינהו.** דמעתה לאו לבנין קיימי אלא למזגא עלייהו ותורת כלי עליהן: **שרגינהו.** סדרן זו על זו גלי דעתיה שמקצן לבנין ואסור לטלטולינהו ומתני' נמי נתסר מדרבנן שהרי מטלטלן: **א"ר זירא ביו"ט.** התיר ר"מ כיון דמדרבנן הוא דאסור ומשום שמחת יו"ט שרי שהרי מותר בו אוכל נפש אבל לא לשבת משום טלטול כרב נחמן: **חותמות.** פרמדורי"ש: **חותמות שבקרקע.** כגון דלתות פתחי בורות ומערה הסגורים בקשרי חבלים: **מתיר.** את הקשר דהא לאו קשר של קיימא הוא שהרי להתיר תמיד הוא עשוי: **אבל לא מפקיע.** החבל לסתור עבותו וגדילתו: **ולא חותך.** דהא סתירה היא ויש סתירה בבנין של קרקע: **ושל כלים.** כגון תיבה הנעולה ע"י קשר חבל מתיר ומפקיע וחותך דאין סתירה בכלים: **מיתיבי חותמות שבקרקע בו' ביו"ט מתיר ומפקיע וחותך.** אלמא חותמות הקשורים אין בהן משום סתירה מדאורייתא ובשבת מדרבנן הוא דאסור: הוא

הגהות הב"ח

(א) גמ' אין מבקעין עצים לא מן הסואר של קורות: (ב) תוס' ד"ה ונפחת וכו' שאינו אסור לפחות אלא מדרבנן כדמוקי:

לעזי רש"י

בידגוא"ה [בישאגו"ד]. כלי של נגרים שחותך משני צדדיו. פרמדורי"ש [פירמידורי"ש]. סגירות.

מוסף רש"י

אבל בזכרות שלו מותר. הואיל ואין דרך חול לנקב בו (האורה ח"א סי' סח). ונפחת. מאליו אפילו ביו"ט עצמו, נוטל ממקום הפחת. ולא מיתסר משום מוקצה ונתמעט כל"ש (ערובין לד:). אף פוחת לכתחילה. כדמוקי לה בגוירא דליבנא, דלאו סתירת אהל הוא (שם). דאייתור מבנינא. שהשלים בנינו ויתותר ומהשתא לא קיימא לבנין אלא לשב עליהם (שבת קכד:). שרגינהו. אי סדרן זו על זו ודאי אקצינהו לצורך בנין אמר (שם). שבכלים מתיר ומפקיע וחותך. דאין תחיכה אסורה אלא בממוזכר אצל הכא מקלקל הוא ושרי (ערובין לה.).

מוסף תוספות

א. והכי קאמר אין מבקעין עצים ביום טוב כלל מן הקורה המוכנת להסיק ואין צריך לומר מן הקורה שנשברה ביום טוב שהיא אסורה משום נולד. שיטה.

ו) [עירובין לד:], ז) [שם ע"ש], ח) שבת קכד:, ט) [עירובין לד:], י) [שם תוס' שבת קמו. ד"ה מתיר ותוס' עירובין לה. ד"ה בעי], יא) [ל"ל סבריהו], יב) [שם מד:], יג) דלמא ס"ל כר"מ דלקמן פותח לכתחלה כל"ל וכ"ה בתוס' יומא. מהרש"ל], יד) [דף כח: ד"ה גריפת],

ה) [עירובין לד:], ו) שבת קכד:, ז) [שם ד"ה], ח) [עירובין לד:], ט) [עי' תוס' שבת קמו. ד"ה מתיר ותוס' עירובין לה. ד"ה בעי], י) [ל"ל סבריהו], יא) [שם מד:], יב) דלמא ס"ל כר"מ דלקמן פותח לכתחלה כל"ל וכ"ה בתוס' יומא. מהרש"ל], יג) [דף כח: ד"ה גריפת],